

Villa Medici i Fiesole. Foto Lulu Salto Stephensen

LANDSKAB 2 2017

Ansv. redaktør

Annemarie Lund, landskabsarkitekt MDL
Akademisk Arkitektforening,
Åbenrå 34
1124 København K
Telefon +45 26 21 06 33
landskab@landskabsarkitekter.dk

Redaktionsudvalg

Jacob Fischer (fmd.), Philip Dahlerup Christensen, Charlotte Horn, Ulrik Kuggas,
Liv Oustrup, Lulu Salto Stephensen, Anne Dahl Refshauge (suppleant).
Nordisk repræsentation: Malin Blomqvist, Finland; Ulla R. Pedersen, Island;
Anne Tibballs, Norge; Sabina Richter, Sverige

Korrektur

Tilde Tvedt

Annoncer

DG Media as, Havneholmen 33, DK-1561 København V
Casper Sindet Jacobsen. Telefon: +45 33 70 76 38, +45 29 25 04 07
casper.j@dgmedia.dk
Lars Schau Nielsen. Telefon +45 33 70 76 65, +45 26 27 54 75
lars.n@dgmedia.dk
www.dgmedia.dk

Abonnementspriser 2017

I Danmark 1.021,25 kr. inkl. moms og forsendelse
Norden, Grønland og Europa 868,00 kr. inkl. forsendelse, ekskl. moms
Øvrige udland 1.019,00 kr. inkl. forsendelse
Løssalg 137 kr. inkl. moms, ekskl. porto
Landskab udkommer 8 gange om året

Abonnement

Henrik Dreierger
Telefon: +45 30 85 90 12
hd@arkitektforeningen.dk

Udgiver

LANDSKAB udgives af Danske Landskabsarkitekter, DL,
Peter Bangs Vej 30, DK-2000 Frederiksberg, tel. +45 33 32 23 54
www.landskabsarkitekter.dk
i samarbejde med Akademisk Arkitektforening

Reproduktion og tryk

Stibo Graphic A/S, Saturnvej 65, 8700 Horsens
Medlem af Danske Specialmedier
ISSN 0023-8066

Forside

Villa Gamberaia. Foto Jacob Fischer

- 29** **Firenzuena**
Annemarie Lund
- 30** **Renæssancemennesket og havekunsten**
Lulu Salto Stephensen
- 36** **Rundt om Firenze**
Ulrik Kuggas
- 38** **Giardini Medicei sono patrimonio mondiale**
Liv Oustrup
- 40** **Landskabet og renæssancehaven**
Anne Dahl Refshauge og Philip Dahlerup
- 42** **Castello del Trebbio**
Philip Dahlerup
- 44** **Villa Medici i Fiesole**
Anne Dahl Refshauge
- 46** **Villa di Castello**
Malin Blomqvist
- 48** **Bobolihaven**
Charlotte Horn
- 50** **Villa della Petraia**
Ulla Pedersen
- 52** **Pratolino**
Liv Oustrup
- 54** **Villa Capponi**
Jacob Fischer
- 56** **Villa Gamberaia**
Ulrik Kuggas
- 58** **Inden for murene**
Jacob Fischer
- 60** **Renæssancehavens byggematerialer**
Charlotte Horn
- 62** **Upplevelsens (o)foränderlighet**
Malin Blomqvist
- 64** **Summary**
Pete Avondoglio

Notestof A14, A16, A17, A18, A22, A24

FIRENZUENZA

Annemarie Lund

Modstående side.

Overigtskort visende placering af besøgte haver i og omkring Firenze.

Map data ©2016 Google earth,

Landsat/Copernicus, Digital Globe

Opposite page.

Map showing the location of the gardens

visited in and around Florence.

Map data ©2016 Google earth,

Landsat/Copernicus, Digital Globe

En del (danske) læsere husker nok, da Poul Nesgaard og Thomas Winding i 1978 fortalte løgnehistorier, bl.a. om dansuena, en meget smitsom variant af influenza. Uden sammenligning i øvrigt – så er det på en studietur til renæssancehaver umuligt ikke at få Firenzienza. Man gribes, begejstres og ønsker sig snarligt genbesøg.

LANDSKAB har sat sig for at belyse højdepunkter i havekunsten for derved – forhåbentlig – at give mange lyst til på egen hånd at opleve store klassiske anlæg. I 2015 rejste redaktionsudvalg og redaktør derfor til barokhaven Vaux le Vicomte, hvilket efterfølgende blev til temanummeret LANDSKAB 2-2016.

I 2016 var målet at indfange renæssancens ånd ved at besøge otte haver, beliggende i bakkedragene rundt om Firenze.

Med udgangspunkt i Giusto Utens' lunetter, der viser Medici-familiens haver ca. 1600, besøgte vi Castello del Trebbio, Villa Medici i Fiesole, Villa di Castello, Bobolihaven, Villa della Petraia, Pratolino, Villa Capponi og Villa Gamberaia. Med et opslag til hver beskrives haverne kort – landskabelig beliggenhed, terræn, struktur, rumligheder, geometri, beplantningselementer, buegange, mure.

Lulu Salto Stephensen beskriver afsættet for renæssancehaverne. Hvordan det at tage midlertidigt ophold ude i landskabet blev et ideal, udsigtens betydning og udviklingen af villabegrebet med villa suburbana, villa rustica og villa maritima. I Utens' lunetter kan man aflæse selv de mindste detaljer: Haverne har været opdelt i rumlige enheder med hver sin karakter og adskilt af gange, med lave hække, hegn, buegange og mure. Og den vigtige udsigt: 'Det var et ideal at opføre sin villa på et skrånende areal med hovedbygningen liggende med hovedfacaden vendt mod udsigten over landskabet og gerne med udsigten vendt mod byen Firenze med den nybyggede domkirkekuppel, som var finansieret af Medicierne, og som var deres stolthed.' ... 'Den indhegnede have udgjorde på den måde en slags forgrund for udsigten, og terrænet sørgede for, at det var muligt at se hen over indhegningen. Have og landskab synes tilsammen at være hele oplevelsens idé, og villaen blev tilrettelagt herefter.'

De øvrige artikler kommer på forskellig måde rundt om emnet, fortæller om de tidlige og sene renæssancehaver, manierismen, dialogen med kulturlandskabet m.m.

I tråd med C.Th. Sørensen, der brugte udtrykket 'stiliserede vinbjerge', kalder Ulrik Kuggas –de toscanske villahaver for 'stiliserede dyrkningsterrasser'. Han fremhæver, at 'anlæggene deler det vilkår, at været blevet til i bjergterræn, hvorfor det at skabe plateauer – plane flader – og kombinere disse til en helhed har fordret stor kreativ rumforståelse og ført til, at kunsten at bygge støttemure nåede svimlende højder.'

Også Jacob Fischer ser på haverne i forhold til det agrare landskab. Han fremhæver, at deres udtryk kan siges at være hentet fra omgivelserne – fra 'dyrkningslandskabets terrassering, griddet af oliventræer, rækkerne af vin', og at havernes magiske sted er væksthuset.

Medicierne var en rig og magtfuld familie, som fra ca. 1300 til 1723 anlagde en række villaer med haver i Toscana. Medicierne betydning går igen i flere artikler. Man kan ikke ligefrem kalde dem magtresistente, tværtimod var de, som Liv Oustrup pointerer, meget rige og overordentlig bevidste om deres magt, men de værdsatte og fremmede samtidig kultur i en sådan grad, at tolv af Medicivillaerne med tilhørende haver samt to haver uden villaer er udpeget som Verdenskulturarv af Unesco i 2013. Bl.a. fordi de vidner om 'den indflydelse som Medici-familien havde på den moderne europæiske kultur gennem sin protektion af kunst.'

Afslutningsvis gør Malin Blomqvist os opmærksom på et af de særlige naturgivne forhold, som er særligt betydningsfuldt for landskabsarkitektur: 'optimal mästring av ljus och skugga'. Dvs. hvordan vertikale og horisontale elementer i såvel haver som landskab kan bruges til at danne rum og scenografiske forløb: 'Skift mellan förväntansfullt ljusflimmer genom lövverk, kompakta skulpturella former med djupa skuggor och öppna solglödande ytor är element som går igen genom århundraden, alltid lika aktuella.'

I langt de fleste af nutidens landskabsarkitektoniske opgaver indgår en form for transformation. Mange af byernes parker og landets historiske haver restaureres, renoveres eller fornyes. Havekunsten har dermed stor betydning også for aktuel landskabsarkitektur. Viden om de klassiske haver, deres proportioner, rumligheder, brug af grønne elementer mm. kan danne klangbund for løsning af dagens opgaver. Man må kende de klassiske referencer.

I Firenze oplevede vi endnu en gang, at god landskabsarkitektur er stedsspecifik og har en stærk rumlig dimension. Ved at indoptage haverne gennem selvpoplevelse, 'gå dem ind i kroppen', involveres hele sansesystemet, så man både får dybere forståelse af de pågældende haver, men også – hvad der er endnu mere væsentligt – af landskabsarkitektur generelt. Associationer til anden landskabsarkitektur dukker op. Firenzienza er ingen løgnehistorie. AL

Arkitekturudvalget i

Statens Kunstfond og

Danske Landskabsarkitekter

takkes for økonomisk støtte,

der har muliggjort studierejsen

STATENS KUNSTFOND

D A N S K E
LANDSKABSARKITEKTER

SUMMARY

Firenzuena, p. 29

Annemarie Lund

Some of our Danish readers probably remember when Poul Nesgaard and Thomas Winding in 1978 told a lot of tall tales including one on dansuenza, a very contagious type of influenza. Without comparison of course, on a study trip to renaissance gardens, one cannot avoid catching Firenzuena. One is moved, inspired and wants to return as soon as possible.

LANDSKAB has decided to review the high points in garden art in order – hopefully – to create an interest in experiencing the large classic schemes at one's own leisure. Thus in 2015, the editorial committee and the editor visited the baroque garden Vaux le Vicomte, which subsequently resulted in the special issue LANDSKAB 2-2016.

In 2016 the goal was to capture the renaissance spirit by visiting eight gardens, lying in the hills around Firenze.

Based on Giusto Utens' lunettes that depict the Medici family's gardens around 1600, we visited Castello del Trebbio, Villa Medici in Fiesole, Villa di Castello, Boboli garden, Villa della Petraia, Pratolino, Villa Capponi and Villa Gamberaia. With a spread for each, the gardens are briefly described – scenic location, terrain, structure, spaces, geometry, planting elements, arcades, walls etc.

Lulu Salto Stephensen describes the origins for the renaissance gardens, how the notion of a temporary stay out in the landscape became an ideal, the importance of the view and the development of the villa concept with villa suburbana, villa rustica and villa maritima. In Utens' lunettes one can see even the smallest details: The gardens were divided in spatial elements, each with its own character, and separated by paths, low hedges, hedgerows, arcades and walls. And the all-important view: 'The ideal was to build one's villa on a sloping site with the main building lying with its main facade facing the view over the landscape, preferably with a view toward the city of Firenze with the new cathedral dome, which was financed by the Medicis, and was their pride.' ... 'The enclosed garden in this way created a foreground for the view, and the terrain allowed the possibility of looking out over the walls and hedges. The garden and the landscape together seemed to be the whole concept of the experience, and the villa was organized according to this.'

The other articles, in varying degrees, also deal with the theme, telling of the early and

late renaissance gardens, mannerism, the dialogue with the cultural landscape etc.

In keeping with C.Th. Sørensen, who used the expression 'stylized vineyards,' Ulrik Kuggas calls the Tuscan villa gardens 'stylized cultivated terraces.' He emphasizes the notion that 'the schemes share the conditions of being created in a hilly terrain, where the desire to create plateaus – flat surfaces – and combine these in a whole has demanded a great creative spatial understanding and led to the fact that the art of building retaining walls reached dizzying heights.'

Jacob Fischer sees the gardens in relation to the cultural landscape. He emphasizes the fact that their expression can be said to have been the result of the surroundings – from 'the cultivated landscapes terracing, the grid of olive trees, the rows of vines,' and that the magic place in the gardens is the greenhouse.

The Medicis were a rich and powerful family, who in Tuscany from about 1300 to 1723 established a number of villas with gardens. The influence of the Medicis is echoed in several of the articles. One cannot exactly call them power resistant, on the contrary they were, as Liv Oustrup points out, very rich and extremely aware of their power, but they appreciated and promoted contemporary culture to such a degree that twelve of the Medici villas and two gardens without villas were designated as Unesco World Heritage sites in 2013, as they bear witness to 'the influence of the Medici family on modern European culture through their protection of art.'

In conclusion, Malin Blomqvist brings our attention to one of the special natural conditions, which is especially meaningful for landscape architecture: 'the optimal control of light and shadow', i.e., how vertical and horizontal elements in both gardens and landscape can be employed to create space and a scenographic sequence: 'the shift between the expectancy of light flickering through the foliage, compact sculptural forms with deep shadows and open sun warmed surfaces are elements that go back centuries, and are just as valid today.'

In many of today's landscape architecture projects one can find a type of transformation. Many of the city parks and historical gardens are being restored, renovated or renewed. Garden art is thus of great importance, also for the current landscape architecture. A knowledge of the classical gardens, their proportions, spaces, use of green ele-

ments etc. can provide a sounding board for the solutions of today's projects. One should be aware of the classic references

We experienced yet again, that good landscape architecture is site-specific and has a strong spatial dimension. By assimilating the gardens through personal experience, 'moving physically through them,' involves one's entire sensory apparatus, so one achieves both a deeper understanding of the gardens in question, but also – what is even more important – of landscape architecture in general. Associations to other works of landscape architecture arise. Firenzuena is no tall tale.

Pete Avondoglio

The Danish Arts Foundation, Committee for Architecture and The Association of Danish Landscape Architects are to be thanked for their financial support, which has made the study trip possible.

Pergola, Il Trebbio. Foto Lulu Salto Stephensen

Pergola, Il Trebbio. Photo Lulu Salto Stephensen

